

УДК 336.131

Радіонов Ю.Д.

кандидат економічних наук,
начальник відділу адаптації та імплементації міжнародних стандартів,
моніторингу і аналізу у сфері державного фінансового контролю
Рахункової палати

БЮДЖЕТНІ ВИДАТКИ У КРАЇНАХ З РОЗВИНУТОЮ І ТРАНСФОРМАЦІЙНОЮ ЕКОНОМІКОЮ

У статті досліджуються процеси пов'язані з формуванням бюджетних видатків у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою. Зазначено, що ці країни мають більш потужний фінансовий потенціал, який використовується ними виходячи з тих завдань, які стоять перед країною на даному етапі соціально-економічного розвитку. Історичний досвід показав, що бюджетні видатки сприяли вирішенню низки проблем і допомогли цим країнам вийти на новий рівень розвитку економіки та соціальної сфери. Відзначено, що бюджетні видатки не можуть замінити всю потребу в фінансах національної економіки, а отже потрібна кооперація з приватним сектором. Необхідно запроваджувати моделі раціонального розподілу та ефективного використання бюджетних видатків, щоб підвищувати результативність використання бюджетних коштів.

Ключові слова: бюджет, бюджетна політика, бюджетні видатки, кошти, планування, інвестиції, соціально-економічний розвиток.

БЮДЖЕТНЫЕ РАСХОДЫ У СТРАНАХ С РАЗВИТОЙ И ТРАНСФОРМАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКОЙ

Радионов Ю.Д.

В статье исследуются процессы связанные с формированием бюджетных расходов в странах с развитой и трансформационной экономикой. Отмечено, что эти страны имеют более мощный финансовый потенциал, который используется ими исходя из тех задач, которые стоят перед страной на данном этапе социально-экономического развития. Исторический опыт показал, что бюджетные расходы способствовали решению комплекса проблем и помогли этим странам выйти на новый уровень развития экономики и социальной сферы. Отмечено, что бюджетные расходы не могут заменить всю потребность в финансах национальной экономики и поэтому необходима кооперация с частным сектором. Необходимо внедрение модели рационального распределения и эффективного использования бюджетных расходов, чтобы повысить результативность использования бюджетных средств.

Ключевые слова: бюджет, бюджетная политика, бюджетные расходы, средства, планирование, инвестиции, социально-экономическое развитие.

BUDGET EXPENDITURES IN DEVELOPED COUNTRIES AND TRANSFORMING ECONOMIES

Radionov Yu.

The paper examines the processes associated with the formation of budgetary expenditures in developed and transformational economies. It is noted that these countries have more powerful financial potential, which they use based on the tasks facing the country at this stage of socio-economic development. Historical experience has shown that budget expenditures contributed to solving a number of problems and helped these countries to enter a new level of economic and social development. It is noted that budget expenditures can not replace the entire need for finances of the national economy, and therefore, cooperation with the private sector is needed. It is necessary to introduce models of rational allocation and effective use of budget expenditures in order to increase the efficiency of using budget funds.

Keywords: budget, budget policy, budget expenditures, funds, planning, investments, social and economic development.

Постановка проблеми. Сьогоднішня трансформація економіки України направлена на підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів, оскільки бюджетні видатки є найбільш рухливим ресурсом, який визначає динаміку соціально-економічного розвитку, проте в Україні вони, ще недостатньо результативні. Підвищення можливостей раціонального та ефективного використання бюджетних видатків є одним з головних завдань усієї бюджетної системи України. Аналіз

досвіду розвинутих країн та країн з трансформаційною економікою є необхідним і актуальним, оскільки дає можливість дослідити моделі, методи та механізми забезпечення ефективного використання бюджетних видатків та напрацювати інструментарій для можливого практичного впровадження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед відомих нам досліджень і публікацій у сфері бюджетних видатків держави, можна назвати праці: Ш. Блан-

карта, Л. Клец, Л. Лисяк, Л. Миргородської, П. Полозенка, К. Павлюк, І.Я. Чугунова та ін.

Незважаючи на здобутки вчених-економістів, бракує досліджень і публікацій, де розглядається системний підхід, який необхідний для здійснення економічних перетворень, вироблення та реалізації підходів щодо підвищення ефективності бюджетних видатків у системі соціально-економічного розвитку країни. Необхідне узагальнення методологічних засад, механізмів формування пріоритетів у сфері видатків при реалізації бюджетної політики країни.

Мета статті. Метою статті є узагальнення досвіду розвинених країн та країн з трансформаційною економікою у питаннях спрямування та ефективності використання бюджетних видатків у системі соціально-економічного розвитку країни.

Вклад основного матеріалу. Формування видатків бюджету в будь-якій країні світу вирізняється певною особливістю, яка враховує показники економічного потенціалу країни, роль і значення держави в управлінні економікою, масштабність тих соціально-економічних, екологічних, військових та інших завдань, які покладаються на державу в цей період розвитку.

В країнах з розвинутою ринковою та трансформаційною економікою можливості для нарощування видатків бюджету значно більші, ніж в тих, де економіка слабка, розвивається не так динамічно або знаходиться в складному становищі.

В сучасній економіці добробуту, відстоюється думка, що основними засадами і метою держави є створення суспільного добробуту, а державне втручання в економічні процеси, зумовлене дотриманням балансу інтересів різних соціальних груп населення та потреб окремих індивідів. Забезпечення соціальної стабільності та економічного зростання, запобігання кризовим явищам та захист національних інтересів при реалізації зовнішньої і внутрішньої політики держави.

Структура бюджетних видатків країни є індикатором тих завдань і пріоритетів, які виконує держава на даному етапі її еволюційного становлення.

Держава через бюджет і механізм бюджетного регулювання впливає на економіку країни, регулює інвестиційні потоки, визначає темпи розвитку науково-технічного прогресу, формує засадничі основи раціонального розміщення продуктивних сил, створює нові, перспективні напрями економічного розвитку і т.д.

Як відзначають відомі вчені, основним завданням бюджетного регулювання є забезпечення виконання завдань соціально-економічного розвитку держави та адміністративно-територіальних одиниць, однак важливою є підтримка передусім запасу стійкості бюджетної системи [1, с. 81]. Стійкість бюджетної системи дуже важлива для економіки країни, оскільки забезпечує фінансову стійкість країни, сприяє повноті реалізації, як фінансової так і економічної політики держави.

Країни, які мають в своєму арсеналі потужний економічний, фінансовий потенціал мають й більший інструментарій економічного впливу на соціально-економічні процеси, що відбуваються в країні.

Як стверджує Ш. Бланкарт, держава має у своєму розпорядженні комплекс різноманітних ресурсів. Аналогічно величезному підприємству вона використовує виробничі фактори, аби надавати державні послуги, до яких належать шкільна освіта, поліційна охорона,

зовнішня політика, оборона та ін. [2, с. 20]. На наш погляд, в сучасній економіці добробуту, забезпечення населення комплексом сучасних, соціальних та інших життєвонеобхідних послуг та благ є однією з важливих функцій держави і на це вона витрачає значні обсяги бюджетних видатків.

Як стверджує Клец Л.С., найбільші видатки в структурі ВВП у наступних європейських країнах: Франція – майже 45%; Швеція – понад 45%; Голландія – понад 50%. Видатки США в структурі ВВП становлять 23%, видатки Японії – 26%. Ці цифри характеризують відносні розміри приватного і суспільного споживання ВВП [3, с. 28].

Розвинуті країни, відрізняються від решти тим, що значна частка видатків бюджету спрямовується на соціальні потреби. Оскільки, соціальні функції держави є проявом гарантії гідних умов життя для кожного громадянина в будь-якому куточку країни.

Слід зазначити, що утворення сучасної соціальної політики і служб, розпочалось ще в XIX сторіччі, а в першій половині XX сторіччя соціальні функції стали основою функцій держави. У 50-х роках XX сторіччя цей процес набув широкого розголосу у багатьох зарубіжних країнах, що викликало зростання частки соціальних видатків у бюджеті і питомої ваги у ВВП.

У Великобританії у видатках на соціальні цілі 15% припадає на пенсії, 11% – на допомогу особам з низькими доходами та по безробіттю, 13% – на медичне обслуговування, 4% – на всі інші витрати [4, с. 163].

В розвинутих країнах, питання соціальних стандартів є одним з ключових принципів гармонійного співіснування людини в економічній системі, де людина, її життя, здоров'я, безпека є механізмом реалізації вдалої соціально-економічної політики держави, забезпечення сталого розвитку економіки. Соціалізація економіки є ознакою європейськості і високого рівня життя громадян.

Миргородська Л.О. виділяє п'ять груп видатків державного бюджету країн з розвинутою ринковою економікою, куди входять: військові потреби, втручання в економіку; соціальні цілі; утримання державного апарату управління; надання субсидій і кредитів країнам, що розвиваються [4, с. 40]. За результатами проведеного дослідження, автор стверджує, що у провідних зарубіжних країнах від 20 до 35% військових видатків державного бюджету спрямовуються на прямі і непрямі видатки. До прямих видатків відносяться кошти на утримання НАТО, проведення навчань і утримання особового складу збройних сил, проведення наукових досліджень, виробництво новітніх наступальних стратегічних озброєнь. До непрямих видатків відносяться – виплата репарацій, пенсії і допомога інвалідам війни та членам сімей загиблих воїнів. Найбільша частка бюджетних видатків у країнах з розвинутою економікою, а саме від 50 до 70% видатків бюджету йде на втручання в економіку. На соціальні цілі спрямовуються від 30 до 40% бюджетних асигнувань. Видатки на утримання державного апарату займають 4-5% усіх видатків. Крім того, в тих країнах, де формою державного правління є монархія, значна частка бюджетних коштів виділяється на утримання королівських родин [4, с. 40-42].

Як свідчить міжнародний досвід, зростання частки доходів і відповідно видатків, стало можливим завдяки державному регулюванню економіки (1914-1918 роки).

В період Першої світової війни, уряди закуповували сировину, матеріали, продовольство й розподіляли їх за військовими потребами. Згодом, коли війна закінчилась і припинилось втручання в економіку, наступила Велика депресія в США (1929-1933), а після Другої світової війни (1939-1945) знову посилюються процеси державного регулювання економікою. З цього приводу, багто науковців вважає, що на процес державного втручання в економіку, вплинули рекомендації Дж.М. Кейнса, який розглядав бюджетні видатки, як важливий засіб регулювання соціальних та економічних відносин. В сучасних умовах, деякі дослідники допускають, що країни з розвинутими товарно-грошовими відносинами досягли 25% загальної суми видатків на втручання в економіку. На наш погляд, ці цифри можуть суттєво змінюватись, оскільки все залежить від фінансової спроможності бюджетів і необхідності державного втручання в економічні процеси.

Розвинені країни та країни з трансформаційною економікою, маючи в своєму арсеналі потужний фінансовий ресурс, направляють його на соціальний захист населення. Адже, бюджетні видатки стали потужним джерелом відтворення робочої сили, підвищення її вартості. Так, науково-технічний прогрес вплинув на збільшення видатків на освіту, охорону здоров'я, соціальний захист незахищених верств населення. В розвинених країнах, питома вага соціальних видатків суттєво зросла. Деякі дослідники зазначають, що у середині 50-х років ХХ століття цей показник виріс до 18%, 60-х – 20%, 80-х – 90-х – 30-35%. Такої ж думки, хоча цифри дещо різняться, дотримується Миргородська Л.О., зокрема автор вважає, що питома вага бюджетних видатків з втручання в економіку зростала поступово, з 15-17% у середині 50-х до 20% – у середині 60-х і 22-25% – у 80-90 рр. ХХ століття [4, с. 41].

Між видатками бюджету і функціями держави існує тісний діалектичний взаємозв'язок, оскільки функції держави зумовлюють зростання бюджетних видатків, а обсяг видатків впливає на повноту виконання державою повноважень і тих завдань, які перед нею стоять на певному історичному етапі розвитку. Бюджетні видатки є інструментом регулювання соціально-економічного розвитку країни, їх економічна сутність проявляється у тих завданнях і результатах, які вони виконують і досягають в економічному, соціальному розвитку країни, змінами у структурі економіки, зростанні попиту, ВВП, забезпеченні добробуту громадян.

Видатки бюджету країни формуються виходячи з економічних принципів, завдань економічної політики, специфіки внутрішнього середовища. Історичні, ментальні особливості здійснення бюджетної політики, потенціал країни, міжбюджетні відносини, соціальна політика, специфіка прийняття бюджету, особливості здійснення бюджетного процесу, партійна структура, функціонування груп лоббістів, уявлення суспільства про блага є тими визначальними чинниками, які впливають на структуру і рівень видатків бюджету.

Розвинені та країни з трансформаційною економікою направляють бюджетні видатки не лише на соціальний захист населення, а також на розвиток економіки з метою збільшення податкової бази і відповідно зростання фінансового потенціалу. Крім того, розвинуті країни в сучасних умовах існування дбають і про свою безпеку.

Наприклад, у США на 2018 фінансовий рік на оборону виділено 700 млрд доларів, з яких 4,6 млрд дол. будуть виділені європейським союзникам по НАТО в рамках протидії російській загрози, а також 350 млн доларів на безпеку в Україні. Бюджетом передбачено виділення 58 млн доларів США на розробку нової ракети середньої і меншої дальності(РСМД) [5].

Литва планує витратити на армію більше 2% ВВП. У 2018 році Литва виділила 723,8 мільйони євро, що дорівнює 1,8% ВВП. З 2014 року, після того, як Росія анексувала український півострів Крим, Литва постійно нарощувала військовий бюджет. В 2013 році Вільнюс витратив лише 1% ВВП на свою безпеку [6].

Видаткова частина бюджету Німеччини становить у 2018 році 337,5 мільярда євро, що на 2,6 відсотка більше, ніж у 2017 році. При цьому п'ятий рік поспіль бюджет Німеччини має бути бездефіцитним. Зростають видатки на оборону, до близько 38,5 мільярда євро, а також на міністерство економіки, до 8,7 мільярда євро. Значне зростання - у державному кошторисі у сфері культури, який має збільшитися майже на чверть, до 1,7 мільярда євро. Зокрема більше 75 мільярдів євро піде на виробництво кінофільмів. Видатки держави складені на чотири роки і мають зрости майже на шість відсотків, до 357 мільярдів євро. Передбачається також до кінця року утриматися від нових державних позик. Міністр фінансів ФРН Вольфганг Шойбле (Wolfgang Schäuble) прогнозує «фінансову подушку» для нового уряду. Завдяки зростанню доходів бюджету протягом наступних трьох років можна буде розраховувати на додаткові кошти обсягом у 14,8 мільярда євро, завдяки чому можливо буде зокрема зниження податків [7].

Аналіз видатків бюджетів розвинутих країн та країн з трансформаційною економікою, свідчить, що їх бюджетні видатки спрямовуються на пріоритетні суспільні цілі. Наприклад, в Україні в силу економічних можливостей, показники формування видатків бюджетів значно скромніші, зокрема на оборону у 2018 році виділено 83,3 млрд грн., хоча Україна перебуває у стані військового конфлікту з Росією, проте це на 14,5 млрд або на 20,7 % більше ніж було передбачено у 2017 році.

Слід зазначити, що в умовах обмеженості бюджетних ресурсів основне завдання для держави, забезпечити фінансування передусім захищених статей, оскільки збільшити бюджетні видатки неможливо, тим паче забезпечувати бюджетні видатки щорічно на постійному рівні в однакових обсягах. Для таких країн, як Україна важливо посилити якість і ефективність бюджетного планування, впровадити середньо- та довгострокове бюджетування, оптимізувати структуру видатків та підвищити ефективність використання бюджетних коштів.

В країнах з ринковою та трансформаційною економікою важлива роль у проведенні видаткової політики відводиться ефективності використання коштів. Так, в Канаді проведення бюджетної політики у сфері видатків орієнтоване на результат із застосуванням моделі з високим ступенем економічної ефективності. Запровадження концепції, яка ґрунтується на результативності видатків за принципом «ціна - якість» стало домінуючим в країні. Це дає змогу включати до фінансування лише ті заходи, які мають пріоритетне значення для країни. Постійно здійснюється оцінка результативності виконання програм, ефективності використання

коштів, переглядаються та координуються стратегічні цілі соціально-економічного розвитку країни. Такий підхід, докорінно змінив систему державного управління, підвищив рівень відповідальності посадових осіб, забезпечив якість надання соціальних послуг та суспільних благ.

Варто зазначити, що застосування середньо- та довгострокового планування дає можливість забезпечити послідовність дій, планувати бюджетні видатки з урахуванням потреб учасників бюджетного процесу, координувати пріоритетні напрямки та узгоджувати їх із загальнодержавною економічною політикою.

Розвинені країни та країни з трансформаційною економікою, як правило знаходяться на піку економічного росту. Отже, мають фінансовий ресурс, який доволі часто використовують, як інструмент макроекономічної політики, впливаючи на структуру суспільного виробництва, зайнятість населення, рівень інфляції, цін, забезпечення сталого соціально-економічного розвитку.

Серед пріоритетних напрямків, питома вага бюджетних видатків спрямовується розвиненими країнами на різні інвестиційні проекти. З цього приводу Павлюк К.В. зазначає, надзвичайно важливою є інвестиційна діяльність держави і підтримка пріоритетних галузей економіки, зокрема структурної перебудови економіки [8, с. 149].

На думку Полозенка Д.В., людина є головною рушійною силою суспільства, і тому держава має забезпечувати зростання інвестицій безпосередньо на розвиток людиною свого потенціалу, на підготовку наукових кадрів, використовуючи різноманітні форми стимулювання інноваційної діяльності, зокрема, бюджетне фінансування, пільгове кредитування, різні види податкових преференцій [9, с. 17].

У деяких країнах Західної Європи, зокрема Португалії, Іспанії, Нідерландів бюджетні видатки у вигляді субсидій йдуть підприємцям на заохочення створення нових робочих місць, тим самим відбувається стимулювання зайнятості в країні. В деяких регіонах і районах, де є високий рівень безробіття, за допомогою бюджетних видатків репрофільовуються підприємства та створюються нові, фінансуються різноманітні бюджетні програми підтримки безробітних, їх перенавчання і працевлаштування. На ці потреби та заходи виділяються значні обсяги субсидій з державного бюджету.

З метою структурної перебудови економіки окремим галузям промисловості надається вибіркова допомога у вигляді державних субсидій. Відомо, що значна частка бюджету Євросоюзу та окремо кожної із країн-члена, йде у вигляді субсидій на підтримку цілих галузей, наприклад – сільського господарства. Субсидії спрямовуються на регулювання цінової політики на продукцію сільського господарства, сприяння розвитку фермерства, зокрема надаються кредити для закупівлі сільгосптехніки, будівництва теплиць, складських приміщень, закупівлю міндобрив тощо. Агропідприємства, які вирощують продукцію на експорт, отримують фінансову підтримку з бюджету країни, що є суттєвим запобіжним елементом захисту підприємств в умовах жорсткої світової конкуренції.

Як стверджує Павлюк К.В., бюджетні витрати у розвинених країнах зростають значно швидше ніж в інших і частка державних видатків може перевищувати 50% ВВП. Так, у 2005 році цей показник у Швеції

становив 57,2%, Данії – 54%, Франції – 53,9%, Фінляндії – 50,9%. Найнижча частка державних видатків у ВВП у 2005 році була у Кореї – 30,9%, Ірландії – 35,8%, Австралії – 35,7%, США – 36,6%, Японії – 37,4%, Новій Зеландії – 37,6% [8, с. 142]. В країнах з найнижчою часткою видатків у ВВП прогнозується її збільшення в найближчі роки.

Загалом, у країнах Європейського Союзу середнє значення частки державних видатків у валовому внутрішньому продукті країн за період 2006–2015 років, наприклад, на охорону здоров'я становило 7,0 відсотків, освіту – 5,1 відсотка, соціальний захист і соціальне забезпечення – 18,7 відсотка. За показниками фінансування людського розвитку, насамперед видатків бюджету на освіту, охорону здоров'я, соціальний захист та соціальне забезпечення на душу населення Україна має значний розрив із європейськими країнами.

У розвинених країнах через відповідні бюджетні програми реалізуються соціальні проекти в освіті, в охороні здоров'я, соціальному забезпеченні. Наприклад, в США є близько 100 таких програм, у Великобританії декілька десятків. Хоча в цих країнах соціальні програми фінансуються, як за рахунок приватних осіб так і за рахунок бюджетних видатків. В зарубіжних країнах, як розвинених так і з трансформаційною економікою початкові класи в школах фінансуються, як за рахунок бюджетних видатків, так і за рахунок змішаного фінансування. В США та деяких інших країнах, школярі здобувають середню освіту переважно в приватних школах. За навчання в престижних університетах США (наприклад, Колумбійському, Гарвардському), батьки сплачують щорічно за своїх дітей від 25 до 35 тис. дол. США. В Німеччині у більшості навчальних закладів платне навчання, а виходячи з того, що у Японії частка приватних університетів становить більше 70%, що теж передбачає відповідне фінансування за рахунок коштів громадян.

В США діє страхова медицина і населення отримує медичну допомогу шляхом сплати страхових внесків. Державна допомога малозабезпеченим здійснюється за програмою «Medicare», що фінансується з федерального бюджету і програми «Medicaid», яка фінансується федеральним урядом і штатами. У Франції, Німеччині, Великобританії є державна служба охорони здоров'я, яка надає безкоштовну медичну допомогу населенню за рахунок бюджетних видатків. Але, громадяни в цих країнах, як у випадку з соціальним страхуванням здійснюють спеціальні внески на медичні цілі. В цих країнах, значна частка соціальних видатків здійснюється не з державного, а з місцевих бюджетів.

Не дивлячись на різні моделі «ринкової економіки» розвинених країн, в цих державах сформована система впливу на економічні процеси. Наприклад, в США вплив держави на економіку обмежений і ця модель відповідає «вільному ринку». В Австрії та Німеччині існує модель «соціального ринкового господарства». У Франції з її посиленням державним регулюванням існує модель, яку вчені називають «державний дирижизм». На противагу французам, в Японії, навпаки модель «корпоративного партнерства». Тобто, кожна країна виробила власну модель бюджетного регулювання економіки, забезпечення стабільності фінансової, економічної системи, формування умов та засобів для зростання добробуту громадян.

Слід зазначити, що держава за всіх часів існування людства, завжди втручалась в економічні процеси. Особливо її роль проявилась тоді, коли стало зрозумілим, що ринковий механізм неспроможний забезпечити макроекономічну стабільність соціально-економічної системи. Це твердження закріпилося у багатьох вчених і практиків, після світової економічної кризи 1929-1933 років.

Сьогодні, питома вага бюджетних витратків США спрямовується на субсидії і кредити країнам, що розвиваються. Окрім економічних чинників ця допомога визначається політичними мотивами. Допомога включає кредитування на пільгових умовах, продаж зброї, безповоротна військова допомога у вигляді субсидій. Військова допомога США країнам, що розвивається значно перевищує асигнування на економічні та соціальні цілі.

Високорозвинені технологічні країни, зокрема: Японія, Тайвань, Південна Корея, Німеччина досягли значних успіхів в економіці, в тому числі за рахунок держави, її фінансової підтримки, через спрямування значних обсягів бюджетних витратків на сектори національної економіки. В цих країнах, бюджетні витратки приблизно 50-70% виділялись з бюджету не на споживання, а на науку. Наукові розробки дали можливість створити для кожної країни своє «економічне диво», здійснити структурну перебудову економіки, запровадити енергоощадні технології, ефективніше використовувати наявні природні, матеріальні, фінансові ресурси, сприяли підвищенню продуктивності праці.

Розвинені країни посилюють свою роль у розвитку власної економіки за рахунок використання новітніх знань, а країни, які не мають таких можливостей, перетворюються у сировинний придаток, стають джерелом постачання дешевої робочої сили [9, с. 16].

Таким чином, бюджетні витратки забезпечують реалізацію економічної та соціальної політики держави, формують основу для економічного зростання. Водночас, держава неспроможна забезпечити усі фінансові потреби економіки, потрібна допомога приватного сектору.

Синтезуючи теорії різних напрямків, течій та усвідомлюючи недостатню ефективність методів державного втручання, такі вчені, як Дж. Гелбрейт, Т. Балог, П. Самуельсон та інші створили теорію державно-монополістичного регулювання. В цій теорії, вони акцентували увагу на розподілі національного доходу з оптимальним довгостроковим співвідношенням між державним і приватним секторами. Аналогічне поєднання відображене в теорії кембриджської школи (Л. Пазінетті, Н. Калдор, Дж. Ітуелл, Дж. Робінсон та інші). Підходи цих вчених, деякою мірою відповідають реформістській теорії (Е. Жирарден) в основі якої лежить згладжування доходів податками.

Не дивлячись на різні теоретичні течії і наукові школи, які сьогодні збагатили економічну науку, все ж, роль держави у формуванні бюджетних витратків доволі значна.

Як зазначає Павлюк К.В., світовий досвід перекоонує, що з розвитком суспільних відносин роль держави у розподільчих процесах і регулювання економічного й соціального розвитку зростає, що позначається на зростанні бюджетних витратків [8, с. 138].

В процесі перебудови українського суспільства, на думку Лисяк Л.В., рівень державної участі в економіці встановлювався шляхом істотних змін, часто суб'єктивних. Ці зміни характеризували трансформацію функцій держави та відповідно моделі державного регулювання, її відмінності від низки індустріально розвинутих країн, у яких розвиток та удосконалення функцій держави відбувалися еволюційно, поступово [10, с. 52].

Якщо в Україні, за роки незалежності, ми спостерігали імпульсивні не достатньо обгрунтовані процеси розвитку, адже кожна нова урядова команда на власний розсуд визначала стратегію розвитку держави, в тому числі скеровування значної частки бюджетних витратків у ті чи інші напрямки. Водночас, у країнах західної цивілізації прослідковується чіткий, послідовний, незмінний курс в тій чи іншій сфері. Тому, країни з розвинутою економікою вибудували власний більш ефективний алгоритм державного регулювання та формування обсягу бюджетних витратків, які направляються на необхідні економічні, соціальні та інші суспільні потреби.

Висновки. Проведене дослідження засвідчило, що розвинуті країни та з трансформаційною економікою мають більший фінансовий ресурс зосереджений у витратках бюджету, який спрямовується ними на пріоритетні цілі соціально-економічного розвитку. Водночас, ці країни не розпорюшують бюджетні кошти, а навпаки застосовують моделі і принципи, які забезпечують високу ефективність і результативність бюджетних витратків. Важливо оптимізувати структуру бюджетних витратків аби їх фінансова архітектоніка забезпечувала вирішення стратегічних завдань соціально-економічного розвитку країни. Тому, необхідно враховувати вплив на результативність економічних процесів, здійснювати оцінювання потреби в коштах за кожним заходом та напрямом, взаємоузгоджувати необхідні фінансові ресурси із завданнями і темпами економічного зростання.

Доцільно продовжувати дослідження в цій царині, що пов'язано з нагальною потребою постійного розвитку і удосконалення бюджетного механізму, його вчасного і адекватного реагування на внутрішні і зовнішні виклики та підвищувати ефективність бюджетних витратків.

1. Державне фінансове регулювання економічних перетворень: монографія / І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канева, та ін.; за заг. ред. А.А. Мазаракі. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 376 с.

2. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії: Вступ до фінансової думки / Пер. з нім., ред. В.В. Федосова. К.: Либідь, 2000. 654 с.

3. Клець Л.С. Бюджетний менеджмент. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 640 с.

4. Миргородська Л.О. Фінансові системи зарубіжних країн: навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2008. 320 с.

5. Трамп Д. схвалив оборонний бюджет США на 2018 рік. URL: <https://ukr.segodnya.ua/world/usa/tramp-odobril-oboronnyu-byudzheth-ssha-na-2018-god-1098120.html>

6. Литва вирішила витратити на армію більше 2% ВВП – Rzeczpospolita URL: <https://dt.ua/WORLD/litva-virishila-vitrachati-na-armiyu-bilshe-2-vvp-rzeczpospolita-234872.html>

7. Уряд ФРН схвалив проект держбюджету-2018. URL: <http://www.dw.com/uk/уряд-фрн-схвалив-проект-держбюджету-2018/a-39460979>.

8. Павлюк К.В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України: Монографія. К.: НДФІ, 2006. 584 с.
9. Полозенко Д.В. Видатки бюджету на розвиток людського капіталу. Фінанси України. 2006. №4. С. 15-23.
10. Лисяк Л.В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України: [моногр.]. К.: ДННУ АФУ, 2009. 600 с.

E-mail: radud@ukr.net

УДК 005.336

Різва Л.А.

аспірант кафедри міжнародного обліку та аудиту,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

РИНОК НЕРУХОМОСТІ ЯК ДИНАМІЧНА ТА ДИФЕРЕНЦІЙОВАНА СКЛАДОВА ГЛОБАЛЬНОГО РИНКУ

У статті розглянуто процеси, що відбуваються на світових ринках нерухомості. Як операції з купівлі-продажу об'єктів нерухомості за кілька десятиріч перетворились на один з найдинамічніших і найприбутковіших видів інвестиційних капіталовкладень та міжнародної бізнес-діяльності. Значне зростання вартісних обсягів капіталізації та збільшення впливу на національні системи країн, перерозподіл інвестиційного та фінансового капіталів, та збільшення масштабів транскордонних операцій на глобальних ринках нерухомості. Конкурентну недосконалість ринку нерухомості, незначний вплив державного управління на його функціонування і процеси ціноутворення. Динаміку зростання цін на об'єкти нерухомості у мегаполісах світу та глобальне лідерство розвинутих країн на ринку, також зміни конкурентної боротьби агентів на ринку.

Ключові слова: глобальний ринок нерухомості, мегаполіси, глобальні інвестиції, урбаністичні тенденції, глобальний економічний розвиток.

РЫНОК НЕДВИЖИМОСТИ КАК ДИНАМИЧЕСКАЯ И ДИФФЕРЕНЦИРОВАННАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ГЛОБАЛЬНОГО РЫНКА

Резвая Л.А.

В статье рассмотрены процессы, происходящие на мировых рынках недвижимости. Как операции по купле-продаже объектов недвижимости за несколько десятков лет превратились в один из самых динамичных и прибыльных видов инвестиционных капиталовложений и международной бизнес-деятельности. Значительный рост стоимостных объемов капитализации и увеличения влияния на национальные системы стран, перераспределение инвестиционного и финансового капиталов и увеличение масштабов трансграничных операций на глобальных рынках недвижимости. Конкурентную несовершенство рынка недвижимости, незначительное влияние государственного управления на его функционирование и процессы ценообразования. Динамику роста цен на объекты недвижимости в мегаполисах мира и глобальное лидерство развитых стран на рынке, также изменения конкурентной борьбы агентов на рынке.

Ключевые слова: глобальный рынок недвижимости, мегаполисы, глобальные инвестиции, урбанистические тенденции, глобальное экономическое развитие.

REAL ESTATE MARKET AS A DYNAMIC AND DIFFERENTIAL COMPLEX OF THE GLOBAL MARKET

Rizva L.

The article deals with the processes taking place in the world real estate markets. As the operations of buying and selling real estate for several decades have become one of the most dynamic and most profitable types of investment capital and international business activities. A significant increase in the value of capitalization and increased influence on national systems of countries, redistribution of investment and financial capital, and the increase of cross-border transactions in global real estate markets. The competitive imperfection of the real estate market, the insignificant influence of public administration on its functioning and pricing processes. The dynamics of prices for real estate in the metropolises of the world and the global leadership of developed countries on the market. Changes in the competition of agents in the market.

Keywords: global real estate market, metropolitan areas, global investments, urban trends, global economic development.